

PRESUDA SUDA

25. srpnja 1991.(*)

„Jednako postupanje prema muškarcima i ženama – Zakon o zabrani noćnog rada za žene”

U predmetu C-345/89,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku koji je na temelju članka 177. UEEZ-a Sudu uputio tribunal de police d' Illkirch (Sud za laka kažnjiva djela u Illkirchu, Francuska) u kaznenom postupku koji se pred tim sudom vodi protiv

Alfreda Stoeckela,

o tumačenju Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o provedbi načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zapošljavanju, strukovnom osposobljavanju i napredovanju te uvjeta rada (SL L 39, str. 40.),

SUD,

u sastavu: O. Due, predsjednik, G. F. Mancini, T. F. O'Higgins i G. C. Rodríguez Iglesias, predsjednici vijeća, Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse i M. Zuleeg, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Tesauro,

tajnik: D. Louterman, glavna administratorica,

uzimajući u obzir pisana očitovanja koja su podnijeli:

- za Alfreda Stoeckela, odvjetnik Alexandre, član odvjetničke komore u Strasbourgu,
- za francusku vladu, Edwige Belliard, pomoćnica direktora u upravi za pravne poslove ministarstva vanjskih poslova, i Marc Giacomini, tajnik tog ministarstva, u svojstvu agenata,
- za talijansku vladu, Pier Giorgio Ferri, *avvocato dello Stato*, u svojstvu agenta,
- za Komisiju Europskih zajednica, Marie Wolfcarius, članica pravne službe, u svojstvu agenta,

uzimajući u obzir izvještaj za raspravu,

saslušavši usmena očitovanja Alfreda Stoeckela, francuske vlade, koju zastupa Claude Chavance, glavni ataše središnje službe u upravi za pravne poslove ministarstva vanjskih poslova, talijanske vlade i Komisije na raspravi održanoj 21. studenoga 1990.,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika na raspravi održanoj 24. siječnja 1991.,

donosi sljedeću

Presudu

- 1 Presudom od 4. listopada 1989., koju je Sud zaprimio 9. studenoga 1989., tribunal de police d' Illkirch (Sud za laka kažnjiva djela u Illkirchu, Francuska) uputio je, na temelju članka 177. UEEZ-a, prethodno pitanje o tumačenju članka 5. Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o primjeni načela ravnopravnosti prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zapošljavanju, strukovnom osposobljavanju i napredovanju te uvjeta rada (SL L 39, str.40.).
- 2 To je pitanje postavljeno u okviru kaznenog postupka protiv A. Stoeckela, direktora društva SA Suma, optuženog da je 28. listopada 1988. zaposlio 77 žena za noćni rad, čime je prekršen članak L 213-1 francuskog Zakona o radu.
- 3 U skladu s člankom 5. prethodno navedene Direktive 76/207, primjena načela jednakog postupanja u pogledu uvjeta rada podrazumijeva da se muškarcima i ženama osiguraju isti uvjeti, bez diskriminacije na temelju spola. U tu svrhu države članice poduzimaju potrebne mjere kojima se osigurava stavljanje izvan snage odredbi kojima se krši načelo jednakog postupanja (stavak 2. točka (a)) i revizija odredbi koje su protivne tom načelu kada potreba za zaštitom iz koje prvotno proizlaze više nije utemeljena (stavak 2. točka (c)). Međutim, u skladu s člankom 2. stavkom 3., direktiva ne dovodi u pitanje propise koji se odnose na zaštitu žena, osobito s obzirom na trudnoću i majčinstvo.
- 4 Na temelju članka 9. stavka 1. iste direktive, države članice bile su dužne donijeti zakone i druge propise potrebne za usklađivanje s njezinim odredbama u roku od 30 mjeseci od njezine objave te, što se tiče članka 5. stavka 2. točke (c), u roku od četiri godine. Ovaj potonji rok istekao je 14. veljače 1980.
- 5 U skladu s člankom L 213-1 francuskog Zakona o radu, žene ne mogu obavljati nikakav noćni rad, osobito u tvornicama, proizvodnim pogonima ili radionicama bilo koje vrste. Istim se člankom, međutim, predviđa više odstupanja koja se odnose, na primjer, na rukovodeća mjesta ili mjesta tehničke naravi koja podrazumijevaju odgovornost te situacije u kojima zbog osobito teških okolnosti nacionalni interes zahtijeva da zabrana noćnog rada za zaposlenice koje rade u smjenama može biti suspendirana, u uvjetima te u skladu s postupkom koji se predviđaju tim zakonom.

- 6 Iz spisa proizlazi da je radi gospodarskih poteškoća do kojih je došlo zbog inozemnog tržišnog natjecanja društvo Suma moralo planirati otpuštanje približno 200 osoba u svojoj poslovnoj jedinici u Obenheimu. Nakon što je ipak utvrdilo da se broj i učinci tih otkaza mogu ograničiti uvođenjem sustava neprekinutog rada u smjenama, što podrazumijeva noćni rad cjelokupnog osoblja, društvo Suma započelo je pregovore sa sindikatima radi sklapanja kolektivnog ugovora.
- 7 Ugovorom koji je u tu svrhu sklopljen 30. lipnja 1988. utvrđeno je da je noćni rad iznimne naravi te da će društvo Suma ponovno organizirati isključivo dnevni rad nakon što se okončaju gospodarska ograničenja. Uzimajući u obzir činjenicu da su zaposlenice poduzetnika imale potrebne kvalifikacije za zadržana radna mjesta te da im se nastojala pružiti ista prilika kao i muškarcima, stranke su se sporazumjele da sva radna mjesta otvore i za žene i za muškarce nakon što je žensko osoblje ipak slobodno izrazilo svoju volju putem glasovanja. Većina žena glasovala je za taj sustav rada u smjenama, koji je uveden te je stupio na snagu 1. listopada 1988.
- 8 A. Stoeckel je pred tribunal de police (Sud za laka kažnjiva djela) tvrdio da se članak L 213 francuskog Zakona o radu protivi članku 5. prethodno navedene Direktive 76/207 i presudi od 25. listopada 1988., Komisija/Francuska (312/86, Zb., str. 6315.), u kojoj je Sud presudio da je Francuska Republika povrijedila svoje obveze jer nije poduzela sve prethodno navedene potrebne mjere za ukidanje nejednakosti koje se zabranjuju tom direktivom.
- 9 U tim okolnostima, tribunal de police d' Illkirch (Sud za laka kažnjiva djela u Illkirchu) odlučio je obustaviti postupak dok Sud ne odgovori na sljedeće prethodno pitanje:

„Je li članak 5. Direktive od 9. veljače 1976. dovoljno precizan da državu članicu obveže na to da u svoje zakonodavstvo ne uvodi načelo zabrane noćnog rada za žene, kako je navedeno u članku L 213-1 francuskog Zakona o radu?“
- 10 Za potpuniji prikaz činjeničnog stanja u glavnom postupku, tijekom postupka i pisanih očitovanja podnesenih Sudu upućuje se na izvještaj za raspravu. Ti se elementi spisa u nastavku navode samo u mjeri u kojoj je to potrebno za obrazloženje presude Suda.
- 11 Cilj direktive je provedba u državama članicama načela jednakog postupanja prema muškarcima i ženama, među ostalim, u pogledu pristupa zapošljavanju i uvjeta rada. U tu svrhu, direktivom se propisuje ukidanje ili revizija nacionalnih odredbi koje se protive tom načelu kada potreba za zaštitom na temelju koje su prvobitno nastale više nije utemeljena.
- 12 Kao što je Sud pojasnio u presudi od 26. veljače 1986., Marshall, t. 55. (152/84, Zb., str. 723.), člankom 5. Direktive 76/207 ni na koji se način državama članicama ne daje mogućnost uvjetovanja ili ograničavanja primjene načela jednakog postupanja u njezinu vlastitom području primjene te je ta odredba dovoljno precizna i bezuvjetna da bi se na nju pojedinci mogli pozivati pred nacionalnim sudovima kako bi se izuzele iz primjene sve nacionalne odredbe koje nisu u skladu s navedenim člankom 5. stavkom 1. u kojem se načelo jednakog postupanja navodi u pogledu uvjeta rada.
- 13 Nadalje valja podsjetiti na to da u skladu s člankom 2. stavkom 3. direktiva ne dovodi u pitanje odredbe koje se odnose na zaštitu žena, osobito s obzirom na trudnoću i

majčinstvo. U presudi od 15. svibnja 1986., Johnston, t. 44. (222/84, Zb., str. 1651.), Sud je presudio da iz izričitog spominjanja trudnoće i majčinstva proizlazi da direktiva s jedne strane namjerava osigurati zaštitu biološkog stanja žene, a s druge strane poseban odnos između žene i njezina djeteta.

- 14 Francuska i talijanska vlada tvrde da zabrana noćnog rada za žene, u pogledu koje, uostalom, postoje brojna odstupanja, odgovara općim ciljevima zaštite ženske radne snage i posebnim razmatranjima društvenog poretka koja se, na primjer, odnose na opasnosti od napada na žene i veći broj zadaća koje žene imaju u obiteljskom životu.
- 15 Što se tiče ciljeva zaštite ženske radne snage, oni mogu biti valjano utvrđeni, s obzirom na prethodno navedena načela, samo u slučaju opravdane potrebe za različitim postupanjem između muškaraca i žena. Međutim, bez obzira na nedostatke noćnog rada, ne čini se da su opasnosti kojima su na takvom radu izložene žene, osim u slučaju trudnoće i majčinstva, općenito po svojoj naravi drukčije od onih kojima su izloženi i muškarci.
- 16 Što se tiče opasnosti od napada, ako se pretpostavi da su one veće noću nego danju, mogu se poduzeti odgovarajuće mjere za njihovo uklanjanje, a da se ne povrijedi temeljno načelo jednakosti postupanja prema muškarcima i ženama.
- 17 Što se tiče obiteljskih obveza, Sud je već presudio da cilj direktive nije uređivanje pitanja koja se odnose na organizaciju obiteljskog života ili izmjena podjele odgovornosti među partnerima (vidjeti presudu od 12. srpnja 1984., Hoffmann, t. 24., 184/83, str. 3047.).
- 18 Stoga, potreba za zaštitom iz koje prvotno proizlazi načelna zabrana noćnog rada za žene više se ne čini utemeljenom, a održavanje te zabrane zbog opasnosti koje nisu svojstvene ženama ili zabrinutosti koje nisu relevantne za cilj Direktive 76/207 ne može se opravdati odredbama članka 2. stavka 3. te direktive, koje su navedene u točki 3. ove presude.
- 19 K tome, što se tiče brojnih odstupanja koja su predviđena u zakonodavstvima država članica u kojima i dalje postoji zabrana noćnog rada za žene i na koje upućuju francuska i talijanska vlada, ona nisu dovoljna kako bi se osiguralo ispunjavanje ciljeva navedene direktive jer se njome zabranjuje utvrđivanje općeg načela isključivanja žena iz noćnog rada te, štoviše, ona mogu biti izvor diskriminacija.
- 20 Iz prethodno navedenih razmatranja proizlazi da na pitanje koje je postavio tribunal de police d' Illkirch (Sud za laka kažnjiva djela u Illkirchu) valja odgovoriti da se člankom 5. Direktive 76/207 dovoljno precizno državu članicu obvezuje na to da u zakonodavstvo ne uvodi načelo zabrane noćnog rada za žene, čak i ako ta obveza sadržava odstupanja, ako ne postoji zabrana noćnog rada za muškarce.

Troškovi

- 21 Troškovi francuske i talijanske vlade te Komisije Europskih zajednica, koje su podnijele očitovanja Sudu, ne nadoknađuju se. Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred nacionalnim sudom, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog,

SUD,

odlučujući o pitanju koje mu je postavio tribunal de police d' Illkirch (Sud za laka kažnjiva djela u Illkirchu, Francuska), presudom od 4. listopada 1989., odlučuje:

Članak 5. Direktive Vijeća 76/207/EEZ od 9. veljače 1976. o primjeni načela ravnopravnosti prema muškarcima i ženama u pogledu pristupa zapošljavanju, strukovnom osposobljavanju i napredovanju te uvjeta rada dovoljno precizno državu članicu obvezuje na to da u zakonodavstvo ne uvodi načelo zabrane noćnog rada za žene, čak i ako ta obveza sadržava odstupanja, ako ne postoji zabrana noćnog rada za muškarce.

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourg u 25. srpnja 1991.

[potpisi]

* Jezik postupka: francuski